

מרכז המידע למוזייעין ולטרור
המרכז למורשת המוזייעין (מל"מ)

6 בספטמבר, 2009

**המאבק על אופי החינוך ברצועת עזה: חמאס
יוצאת במתקפה נגד אונר"א על רקע ידיעות
בדבר כוונתה לשלב לימודי שואה בתכנית
הלימודים בבתי הספר שלה ברצועת עזה. זאת,
כחלק מהמאבק שמנהלת חמאס לבלעדיות על
מערכת החינוך ברצועה ולהטמעת
האידיאולוגיה האסלאמית-רדיקאלית, ערכי
השנאה לישראל והמאבק המזוין נגדה
בתוכניות הלימודים**

המאבק על נפשות התלמידים ברצועת עזה ...

משמאל: ילדים בחצר בית ספר ברצועת עזה (imeu.net),
4 בפברואר, 2009

בית הספר של אונר"א במחנה הפליטים
ג'באליא (electronicintifada.net, 10 באוגוסט 2006)

1. לאחרונה פתחה חמאס במערכה נוספת נגד מערכת החינוך של אונר"א והפעם סביב הוראת נושא שואת העם היהודי. ברקע לפרשה עמדו ידיעות שנפוצו ברצועה – אשר אונר"א נמנעה עד כה לאשרן – על כוונת אונר"א לשלב שעורים בסיסיים אודות שואת העם היהודי בתוכנית הלימודים העוסקת בזכויות האדם לתלמידי כיתה ח'. דוברי חמאס, בתגובה למה שנתפס על ידם כתקדים מסוכן (נושא השואה אינו נלמד בבתי הספר של הרשות הפלסטינית), פצחו במקהלה של גינויים חריפים בכנותם את השואה "שקר שהוצא על ידי הציונים" ואת התמיכה בלימודי השואה, "פשע מלחמה", ו"תמיכה ושירות לציונים" וכיוצא בזה.

2. "המתקפה התקשורתית" נגד אונר"א בעניין הוראת השואה הינה חלק **ממערכה כוללת**, שמנהל ממשל חמאס נגד אונר"א סביב מגוון תוכניות חינוכיות. מערכה זו כללה ניסיונות למנוע מתלמידים להשתתף במחנות הקיץ ובבתי הספר של אונר"א. חמאס מנסה גם למנוע הוראת זכויות האדם, כפי שהוגדרו בהחלטות האו"ם, במערכת החינוך של אונר"א ולמנוע מאונר"א לשגר משלחת תלמידים לארה"ב ולמדינות המערב כפרס על הצטיינותם בלימודי זכויות אדם.

3. לתוצאות המאבק בין חמאס לאונר"א נודעת חשיבות רבה, שכן חמאס מנצלת את שליטתה הפוליטית והביטחונית ברצועה על מנת לכפות את תפיסותיה על הדור הצעיר, תוך הצרת רגליהם של "מתחרים" ובמרכזם אונר"א. זאת על מנת לגדל דורות חדשים של בני נוער בעלי אידיאולוגיה אסלאמית-רדיקאלית על פי הפרשנות הפוליטית של חמאס, חדורי שנאת ישראל, עוינות למערב ולערכיו והנכונים להשתלב במאבק המזוין נגד ישראל כחלופה המרכזית ל"שחרור" פלסטין.

ידיעות שהגיעו לחמאס כל הכללת לימודי שואה בתוכנית הלימודים של אונר"א

4. לאחרונה נודע לבכירי חמאס ברצועת עזה, כי בכוונת אונר"א, המפעילה למעלה מ-200 בתי ספר ברצועה בהם לומדים כ-200,000 תלמידים, לשלב שיעורים אודות שואת העם היהודי בתוכנית הלימודים בשנת הלימודים הקרובה.

5. לדברי שלושה מורים, שביקשו שלא להזדהות בשמם, המלמדים בבתי הספר של אונר"א ברצועת עזה, **תוכנית הלימודים החדשה לתלמידי כיתות ח' כוללת שיעורים בסיסיים אודות השואה** כחלק מתוכנית כוללת העוסקת בזכויות האדם. שניים מהמורים מסרו ששמעו על התוכנית מעמיתיהם המעורבים בהתוויית תוכנית הלימודים החדשה. מורה שלישי אמר ששמע על כך במהלך ישיבה עם אנשי חינוך בכירים במהלכה נמסר שיש לנסות ללמד את תוכנית הלימודים החדשה מבלי לפגוע ברגשות הורי התלמידים. כל השלושה אמרו שעדיין לא קיבלו לידיהם תוכנית לימודים מסודרת לשיעורי זכויות האדם, למרות ששנת הלימוד כבר החלה בסוף אוגוסט (סוכנות AP, 31 באוגוסט).

תגובות חמאס ותגובת אונר"א

6. לאור הפרסום על הכוונה לכלול לימודי שואת העם היהודי בתוכנית הלימודים נזקקו גורמי חמאס וגיננו בחריפות את אונר"א. חלקם אף הכחישו את קיומה של השואה בכנותם אותה "שקר שהומצא על ידי הציונים".¹ גורם בכיר במשרד החינוך מטעם ממשל חמאס ציין, כי המשרד מתכוון להיוועד עם אנשי אונר"א ולדרוש מהם השמטת הנושא מתכנית הלימודים.

7. להלן מספר התבטאויות בנושא:

א. **יונס אלאסטל**, חבר במועצה המחוקקת מטעם חמאס ומכחיש שואה ידוע,² הצהיר, כי החלטת אונר"א ללמד את נושא השואה בבתי ספר תביא "לשיווק שקר ולהפצתו". לדבריו הוספת הנושא לתוכנית הלימודים הינה "**פשע מלחמה וניסיון להפיץ כזבים**" והוא בבחינת "**תמיכה ושירות לציונים**" (פלסטין אליום, 30 באוגוסט, 2009). בראיון לאתר פאל טודיי הוא שב וציין כי החלטת אונר"א לשלב את נושא השואה בתוכנית הלימודים הינה "**פשע חמור**". "פשע" זה תואם לדבריו את "המזימות היהודיות שמטרתן להעמיק את גזילת אדמת פלסטין" ועלול לחנך את הנוער לחבב את היהודים ולהסכים לקיומה של ישות שלהם (קרי, ישראל) על אדמת פלסטין ולחיות עימה בדו-קיום.

ב. **סאמי אבו זהרי**, מדוברי חמאס ברצועה, אמר כי חמאס מתנגדת להכנסת הנושא הנקרא שואה לתוכנית הלימודים מכיוון שמטרתה לחזק את הלגיטימציה של ישראל בכל הנוגע ל "כיבוש של אדמת פלסטין" (רויטרס, 30 באוגוסט). בראיון נוסף ציין כי חשוב יותר ללמד את הפלסטינים אודות פשעיו של "הכיבוש הישראלי" (אי.פי, 31 באוגוסט).

ג. **עבד אלרחמן אלג'מאל**, ראש וועדת החינוך במועצה המחוקקת מטעם חמאס, מסר לכתב BBC כי השואה הינה "שקר גדול" ("Big lie"). הוא הוסיף כי הוראתה תשרת את ישראל, הנלחמת בחמאס במשך שנים. לדבריו על האו"ם, במקום זאת, ללמד על הנכבה, המונח הפלסטיני המציין את הקמת מדינת ישראל וגירושם של מאות אלפי פליטים (אתר BBC, 31 באוגוסט). עבד אלרחמן ציין, כי חמאס לא תתיר לאונר"א להכליל את נושא השואה התוכנית הלימודים שלה בבתי הספר (מרכז אלביאן, 31 באוגוסט).

ד. **מצטפא צואף**, עורך ביטאון חמאס, פלסטין, מתח במאמר מערכת בעיתון ביקורת קשה על כוונת אונר"א להכליל את נושא השואה בתוכנית הלימודים. הוא טען, כי אונר"א מנסה לעשות שטיפת מוח לדור הצעיר ברצועה ו"לייפות את תדמית היהודים הרוצחים

¹ נושא הכחשת השואה הינו חלק בלתי נפרד ממוטיבים אנטישמיים המופיעים תדיר בפרסומים של חמאס, באמנה שלה (1988) ובהתבטאויות שוטפות של בכיריה. ראו למשל: "תעשיית השנאה": ערוץ אלאקצא של חמאס ממשך בהסתה אנטישמית בוטה, העושה שימוש בפרוטוקולים של זקני ציון והקוראת להכחדת היהודים מעל פני האדמה. ספר שלל של חמאס, שנתפס במבצע 'עופרת יצוקה', רוי גם הוא בהסתה אנטישמית" (21 באפריל, 2009).

² במאמר שכתב יונס אלאסטל בביטאון חמאס אלרסאלה (13 במרץ 2008) הוא עשה שימוש מסולף במונח שואה על מנת ליצור בין היתר, לגיטימציה לפיגועי טרור והשמדת יהודים. בסיום המאמר כתב אלאסטל כי השואה (כשהוא משתמש במונח מחרקה שפירושו גם שריפה) תהיה מנת חלקם של היהודים. לדבריו אחד מסימניה של שואה זו היה פיגוע ההתאבדות בישיבת מרכז הרב בירושלים (6 במרץ 2008).

והפושעים". במאמרו הוא טען כי היהודים הפריזו בממדי השואה וכי פשעי ישראל נגד הפלסטינים אינם נופלים מהשואה.

ה. בתום פגישה של צירי בית הנבחרים של חמאס עם שר החינוך של ממשל חמאס הצהירה **גימילה אלשנתי**: "Talk about the Holocaust and the execution of the Jews" contradicts and is against our culture, our principles, our traditions, values, heritage and religion" (ווישינגטון פוסט, 2 בספטמבר).

ו. "**הוועדות העממיות לענייני פליטים**", גוף המזוהה עם חמאס, גינה את אונר"א ואת העומד בראשה, ג'ון גינג בטענה, כי השואה **טרם הוכחה מבחינה מדעית וכי לימוד נושא זה עלול לגרום להזדהות של התלמידים עם היהודים**. חברי הוועדה הביעו את סירובם המוחלט, ש"בניהם ילמדו את **השקר שהומצא על ידי הציונים**" (פלסטין אלן, 30 באוגוסט, 2009). לדברי "הוועדות העממיות" "השואה אינה אמיתית וחוקרים מערביים דגולים אישרו זאת" (פאל-טודיי, 30 באוגוסט).

ז. כמה מהורי התלמידים הביעו אף הם התנגדות להוראת נושא השואה. כך למשל, אמר **מחמד סילמי** אב לילד באחד מבתי הספר של אונר"א ברצועת עזה "איני רוצה שילדי ילמדו שקרים יהודיים..." " ... זו תהיה רק תעמולה ציונית" (סוכנות AP, 31 באוגוסט).

8. בתגובה אמרו גורמים בסוכנות אונר"א כי לא התקבלה החלטה בנושא. **עדנאן אבו חסנה**, דובר אונר"א, הצהיר **כי אין כל איזכור לנושא השואה בתוכנית הלימודים הנוכחית** אך עם זאת הוא סירב לענות לשאלה האם אונר"א עומדת לשנות זאת (רויטרס, 30 באוגוסט)³. **קארן אבו זייד**, הנציבה הכללית של אונר"א, אמרה שתוכנית הלימודים בנושא זכויות האדם עבור בתי הספר ברצועה נמצאת עתה בפיתוח ולפי שעה קיימת רק טיוטא של ההצעה. עוד הוסיפה שבכל מקרה לפני שתוצג התוכנית לתלמידים היא תועבר בין גורמים שונים לשם קבלת תגובות. דובר נוסף של אונר"א, **כריס גונס**, אמר שטרם גובשה החלטה סופית בנושא (סוכנות AP, 31 באוגוסט).

סוגיות חינוכיות נוספות שבמחלוקת

9. היומון **פלסטין** של חמאס עסק לאחרונה בסוגיות חינוכיות נוספות שבמחלוקת בין חמאס לאונר"א (כתבתו של מחמד אלדלו, 31 באוגוסט):

א. **הוראת זכויות האדם והתעלמות מתפקיד "התנגדות"**: אחד המפקחים על החינוך באונר"א, שביקש להישאר בעילום שם, תקף את אונר"א על שהיא משלבת בתוכנית הלימודים שלה חומר אודות זכויות האדם על בסיס החלטת עצרת האו"ם מהשנה שעברה. לדברי אותו מפקח "חומר הלימוד הזה [הוא] טוב אך בעייתי" שכן, מחד גיסא הוא מדגיש את אותן זכויות שאין לפלסטינים אך מאידך גיסא הוא מדגיש שבכל סכסוך

³ בתוכנית הלימודים של הרשות הפלסטינית ביהודה ובשומרון נושא השואה אכן אינו נלמד (ראו בהמשך).

"הדיאלוג הוא הפיתרון היחיד" ומעלים את תפקידה של ה"התנגדות" (הטרור) בשחרור (פלסטין).

ב. **שיגור משלחת תלמידים מהרצועה לארה"ב ולמדינות המערב:** מנהל אחד מבתי הספר של אונר"א, שביקש גם הוא להישאר בעילום שם, תקף את מדיניות החינוך של אונר"א בשנים האחרונות בשל מה שכינה "העברת תכנים מהאידיאולוגיה הציונית לתלמידים". קונקרטי, הוא תקף את אונר"א על שהיא מתכננת לשלוח כ-45 תלמידים בגילאי 14-16 לארה"ב ולמדינות מערביות נוספות כגון הולנד, גרמניה או צרפת כפרס על הצטיינותם בלימודי זכויות האדם. המפקח טען כי תלמידים אלו מצויים בשיאו של גיל ההתבגרות ויציאת לחו"ל עלולה לטענתו להשפיע על התנהגותם. העיתון פלסטין ראיין מורה בבית ספר של אונר"א שהביע "דאגה עמוקה" משיגור תלמידי כיתה ח' לחו"ל ובמיוחד כעס על התכנים של חומר הלימוד בנושא זכויות האדם, השם דגש על הסובלנות שהפלסטינים צריכים לגלות כלפי הישראלים – "כלומר, הקורבן עם הרוצח ואסור שנתייר זאת".

10. **יוסף אבראהים,** תת שר החינוך בממשל חמאס, מסר לכתב העיתון פלסטין כי משרדו קיים לפני מספר שבועות פגישה עם **מחמוד אלחמציאת,** יו"ר תוכניות הלימוד באונר"א. בפגישה סוכם להציג מספר סוגיות שבמחלוקת בפני מומחים למתודולוגיה ולחינוך לפני שמשרד החינוך בממשל חמאס יקבל החלטה ברורה בעניין זה. לדבריו הוא קיבל הבטחה מאלחמציאת ש"אף מקצוע העוסק בזכויות האדם לא יכלול ביטויים או תכנים העלולים לפגוע בזכות הפלסטינית, והם לא יעמדו בסתירה לאינטרס של העם הפלסטיני" (קרי, האינטרס כפי שנקבע ע"י חמאס...). תת שר החינוך התלונן, כי אין פיקוח רשמי על תפקוד מערכת החינוך של אונר"א **החייבת להתנהל על בסיס מה שמוכר משפטית כ"מדיניות המדינה המארכת"**. הוא הדגיש כי משרדו "שואף כעת להיות בעל תפקיד משמעותי בעניין זה" (פלסטין, 31 באוגוסט, 2009).

סיכום והערכה

11. פרשת לימודי שואה בבתי הספר של אונר"א מהווה נדבך נוסף במערכה המתנהלת ברצועת עזה על אופייה של מערכת החינוך המקומית. חמאס חותרת **לשליטה בלעדית** על מערכת החינוך שתאפשר לה להקנות לתלמידים חינוך אסלאמי רדיקאלי, על פי תפיסתה הפוליטית, בו משולבים ערכי השנאה לישראל ולמערב וניהול מערכת הטרור נגד ישראל (ה"התנגדות") עד ל"שחרור" כל פלסטין. בהקשר זה נתפסת אונר"א ע"י חמאס כ"מתחרה" העיקרית שלה בכל הנוגע לחינוך ולאיינדוקטרינציה של דור העתיד. חמאס אמנם שולטת על מערכת החינוך ברצועה אולם לאונר"א יתרונות יחסיים לא מבוטלים ובכלל זה הימצאותם של משאבים רבים יותר (כספיים ולוגיסטיים) ותשתית נרחבת של מורים ובתי ספר.

12. פרשת לימודי השואה מצטרפת לשורה של נושאים הקשורים למערכת החינוך העזתית, הפורמאלית והלא פורמאלית, הנמצאים במחלוקת בין חמאס ואונר"א. בקיץ 2009 ניהלה

חמאס מסע הכפשות נמרץ נגד אונר"א והעומד בראשה ג'ונג גינג, אשר הוצגו כמי שמשחיתים את מידותיהם המוסריות של בני הנוער הפלסטינים⁴. דוברי חמאס, שהבולט בתוכם היה **יונס אל אסטל** חבר סיעת חמאס במועצה המחוקקת, טענו כי במחנות הקיץ של אונר"א מתקיים עירוב בין המינים, מופצים בהם סמים, בני הנוער לומדים בהם לרקוד, ואף מתקיימת פעילות שמטרתה לקדם פיוס בין הפלסטינים לישראל. אתר האינטרנט פלסטין אלאין, המזוהה עם חמאס אף העלה את הטענה כי במחנות הקיץ של אונר"א התפרצו מחלות (פלסטין אלאין, 16 ביולי) מאידך קיימה חמאס מערכת נרחבת של מחנות קיץ שכללו אינדוקטרינציה אינטנסיבית של המשתתפים ואימונים סמי-צבאיים⁵.

13. הימנעות מלכלול לימודי שואת העם היהודי בתוכניות הלימודים הפלסטיניות, אינה מאפיינת רק את מדיניות חמאס **אלא גם את התנהלות הרשות הפלסטינית**. על רקע המתקפה של חמאס נגד אונר"א ציין בכיר במשרד החינוך של הרשות הפלסטינית כי נושא השואה אינו נלמד בבתי הספר של הרשות הפלסטינית. מורים ברשות הפלסטינית התבטאו שאין שום קווים מנחים רשמיים של הרשות הפלסטינית לגבי הוראת הנושא (סוכנות AP, 31 באוגוסט, 2009). ואכן בספרי הלימוד של הרשות הפלסטינית, ובכלל זה ספרי לימוד חדשים שהודפסו בשנים 2005-2007, לא מופיע איזכור של השואה בתיאור אירועי מלחמת העולם השנייה) במקרה חריג הוזכרה באחד הספרים שואת יהודי אירופה בצורה עמומה של "מה שקרה ליהודים בידי הנאצים" אולם זאת במסגרת הניסיון להסביר "מדוע יש גורמים באירופה שאוהדים את ישראל"⁶.

⁴ פירוט ראו לקט מידע: "[מחנות הקיץ של חמאס ברצועת עזה משלבים פעילויות חברתיות אינדוקטרינציה פוליטית ואסלאמית ואימונים סמי-צבאיים. המחנות נועדו להצמיח מקרב בני הנוער את דור העתיד של פעילי חמאס](#)" (16 באוגוסט, 2009).

⁵ פירוט ראו לקט מידע: "מחנות הקיץ של חמאס ברצועת עזה משלבים פעילויות חברתיות אינדוקטרינציה פוליטית ואסלאמית ואימונים סמי-צבאיים. המחנות נועדו להצמיח מקרב בני הנוער את דור העתיד של פעילי חמאס" (16 באוגוסט, 2009).

⁶ קציאיא מעצרה, סוגיות מודרניות. כיתה י"א, עמ' 41.